

ԿԻԿՈՍԸ / Հայ ժողովրդական հեքիաթներ, Հատոր VIII / Գուգարք (Լոռի), Լոռու բարբառ (խոսվածք)

Մի մարթ ու կնիկ են ըլըմ, իրեք ախչիկ են ունենըմ: Դրանց հերը գնըմ ա հանդը, մերն էլ հաց թխելիս ա ըլըմ:

Վենձ ախչըկանը դրգըմ ա ջուրը, ասըմ ա.— Գնա՛ ջուր բի խմոր ունցենք:

Վենձ ախչիկը գնըմ ա:

Ախպիրը ձորըմը ծառի տակին ա ըլըմ, կուժը կիսատըմ ա, մին էլ ծառին ա մտիկ անըմ, տակին էլ մի վենձ քար ա ըլըմ, էդ քարն էլ որ տենըմ ա, միտկն ա անըմ, ասըմ ա.— Բա որ ես գնամ մարթի, բերեմ մի որթի, անըմը դնեմ Կիկոս, փափախը կարեմ պոպոզ, գա էս ծառին վեր ըլի, քարի վրեն վեր ընգնի, ի՞նչ թավուր մեր ըլի որ լաց չըլի— վա՛յ, քոռանամ ես, Կիկոս ջան: Էդ կրակի էկածն ասըմ ա ու լաց ա ըլըմ:

Մերը որ տենըմ ա եղացավ, միչնեկ ախչըկանն ա դրգըմ, ասըմ ա.— Գնա տես ի՞նչ էլավ էն կրակի էկածը, խմորն ունցելու մնաց:

Միչնեկը գալիս ա, տենըմ վենձ քիրը մագերը փետըմ ա ու լաց ըլըմ:

Ասըմ ա.— Խի՞ ես լաց ըլըմ, քիրա ջա՛ն:

Ասըմ ա.— Ախչի, ի՞նչ թավուր անջիգյար մոթիր ես, որ մի կաթիլ ըրտասունք էլա ըրեվըմ չի քու աչկերին:

Ասըմ ա.— Խի, խի՞, ի՞նչ ա էլել:

Ասըմ ա.— Ախչի, բա որ ես գնամ մարթի, բերեմ մի որթի, անըմը դնեմ Կիկոս, փափախը կարեմ պոպոզ, գնա էս ծառին վեր ըլի, քարի վրեն վեր ընգնի, բա ի՞նչ թավուր քոռացած մեր ու մոթիր պտին ըլի, որ լաց չի ըլին:

Էդ մի քիրն էլ ա նըստըմ նրա կոխկին, մագերնին փետըմ են ու լաց ըլըմ, ասըմ. վայ, Կիկոս ջա՛ն, վա՛յ (ա՛յ չոռը ձեզ, կրակի գաք դուք):

Մերը որ տենըմ ա էն մինն էլ գնաց, էկավ ոչ, հմի էլ պուճուրին ա դրգըմ (պուճուրն էլ որն ա, չիմն էլ իրար եղնա հասած ախչըկերք են): Նա էլ ա գնըմ, նրանց հնգերանըմ, էն քարի վրա աղի ըրտասունք են վեր ածըմ, վայնասուն տալի:

Մերը որ տենըմ ա իրեքիցը մինն էլա էդ չի էկան, հմի էլ ինքն ա գալի:

Ասըմ ա.— Տո՛ քոռանաք դուք, խմորը եղացավ, էդ ի՞նչ բանի եք:

Դրանք իրեքն էլ ասըմ են.— Ախ նանի, դուն էդ ի՞նչ թավուր տատ ես, էդ ի՞նչ թավուր չոր-քար սիրտ ունիս, որ քու թոռի մեյիդի վրա ուզըմ չես մի կաթիլ ըրտասունք վեր ածես:

Ասըմ ա.— Էդ ի՞նչ եք ասըմ, ա՛յ, շաշվիք ոչ դուք:

Էն վենձ քիրը հայհա մագերիցը քաշըմ ա ու ճչըմ, էն էրկուսն ասըմ են.— Նանի ջան, նանի, բա որ մեր քիրը գնա մարթի, բերի որթի, անըմը դնի Կիկոս, փափախը կարենք պոպոզ, գա էս ծառին վեր ըլի, քարի վրեն վեր ընգնի, ի՞նչ թավուր տատ ըլի, որ ջիգյարը կտրատվի ոչ:

Ասըմ են ու եդ սնքոնքըմ վայնասունի տալի:

Մերներուն էլ դրանց հետ նստըմ ա, մագերը քանդըմ, ձքձքոտըմ, լաց ըլըմ, ասըմ.— Վա՛յ, Կիկոս ջան, վա՛յ, բալա ջան:

Ըտիան մի մարթ ա անց կենալիս ըլըմ, ասըմ ա.— Էդ խի՞ եք լաց ըլըմ:

Ասըմ են.— Բա ի՞նչ թավուր մեր, մոթիր ու տատ տին ըլի, որ իրանց բալի վրա մխկտան ոչ:

Ասըմ ա.— Էդ ի՞նչ եք ասըմ, հսկանըմ չեմ:

Մերներուն ասըմ ա.— Ճամփորթ ախպեր ջան, բա որ իմ վենձ ախչիկը գնա մարթի, բերե մի որթի, անըմը Կիկոս, փափախը պոպոզ, գա էն ծառին վեր ըլի, քարի վրեն վեր ընգնի, ի՞նչ թափուր մեր, մոքրնի ու տատ տին ըլի, որ լաց չի ըլին:

Ասըմ ա ու եղ ձեն-ձենի են տալիս— Վա յ Կիկոս ջան, վա յ...

Էն մարթը դրանց վրա մտկըմը ծիծաղըմ ա, եղնա դնամիշ ա անըմ, ասըմ ա.— Բան չի կա, բան, գնացեք տուն, ձեններուդ կտրեցեք:

Տենըմ ա իլլաջ չի ըլըմ. վայնասուններուն կտրըմ չեն, ասըմ ա.— Տենցով ձեր կորածը գոնուլ չեք, գնացեք մի ապրանք մորթեցեք, հաց թխեցեք, քելեխ տվեք խալիսին, ֆոքսը տեհեք: Դրանք անգաճ են դնըմ էն մարթին, գնըմ են, մի եզն են ունենըմ, մորթըմ են, հաց են թխըմ, քելեխ են ուտացնըմ:

Ըրիգունը մարթը տուն ա գալի, եզան գլուխը ընդի տենըմ ա, ասըմ ա.— Ախչի եղ ի՞նչ ա էլել եղ եզանը:

Էնա ասըմ են.— Սիե՛, սիե՛, մեր Կիկոսի ֆոքսն ենք տվել:

Էդ մարթը կտաղըմ ա, ասըմ ա.— Տո շաշ ու գժեր, ի՞նչ Կիկոս, ի՞նչ բան, Կիկոսը ո՞ր ջհանդամիցն ա բլմիշ էլել, որ դուք նրա հմար քելեխ եք արել:

Դա ուշունց ա տալի, կռվըմ ա, հմա նոր էլ ի՞նչ:

Ասըմ ա.— Ընդուր են ասել «Կնգա մազը երգեն ա, խելքը կարճ» է:

Եղնա էդ մարթը միտկն ա անըմ, ասըմ ա.— Հլա գնամ տենամ ուրիշ տեղ էլ կա շաշ, թե հլե մենակ սհանք են:

Գնըմ ա, գնըմ, գնըմ ա տենըմ հրե ջրըմը մի կնիկ ոտները լվանըմ ա: Դրան որ տենըմ ա, ասըմ ա.— Էդ ուր ես գնըմ, ախպեր ջան:

Դա չարացած ա ըլըմ, խոսըմ չի: Եղ մին էլա հարցնըմ:

Տենըմ ա, որ շատ գահլեն տարավ, ասըմ ա.— Ջհանդամն եմ գնըմ, քանի՞ գահլես տանիս:

Ասըմ ա.— Դե, ախպեր ջան, որ գնըմ ես ջհանդամը հա, իմ մերը ջհանդամըմն ա, առ էս փողը, տար իրան տուր:

Էդ մարդը եղ անգաճ դնելիս չի ըլըմ, գնըմ ա:

Դա եղնեն վազ ա տալի, փողը դեմ ա անըմ, ասըմ ա.—Քի շատ եմ խնթըմ, իմ մերը ջհանդամըն ա գնացել, տար էս փողն իրան տուր:

Էդ մարթը մտկումն ասըմ ա.— Ընդուր են ասել «Շաշը ման գալով գոնիլ չես», հրես մի շաշ էլ իրա ոտով էկավ ինձ ջհեց: Սրա հերն էլ անիծեմ, հազիր փող ա, վեր ունիմ, տանիմ եզն առնիմ:

Էդ կնիկն էլ էն մարթի կնիկն ա, որը որ էն իրեք քվորն ու մորը լաց ըլելիս տեհավ, ասավ.—

Գնացեք քելեխ արեք:

Էդ կնիկը գնըմ ա տուն, իրա մարթին ասըմ.— Իմ նանի հմա փող դրգեցի:

Ասըմ ա.— Տո շաշ քյոփոլլի, քու նանը մեռած ա, ո՞նց թե դու նրա հմա փող դրգեցիր:

Ասըմ ա.— Մի մարթ գներ ջհանդամը, իմ նանի կուշտը, փողը տվի, որ տանի իրան տա:

Էդ մարթը կտաղըմ ա, դրան մի քանի ճիպոտըմ, եղնա իրա ձիուն վեր ա ըլըմ, որ գնա էն մարթի եղնա հասնի, բալի փողը խլե: Էն մարթը տենըմ ա, որ հրես, մինը ձիով իրան եղնա քշած գալիս ա: Դա գնըմ մտնըմ ա Արշագի ջաղացը¹: Նա գալիս ա դռանը ձին կապըմ ա, մտնըմ ա ջաղացը որ բռնե մթամ: Հլե ինքը ջաղացն ա մտնըմ, նա ցրթոնովը դուս ա գալի, գալիս ա ձին էլ եղ ա անըմ, վեր ա ըլըմ ու դրա Չարդախլուն փախչըմ ա, մտնըմ ծմակը²: Նա ջղացըմը ման ա գալի, տենըմ ա գոնըմ չի, դուս ա գալի: Գալիս ա տենըմ ձին էլ չի կա, փոր ու

¹ Աթան գյուղում Արշակ Քոչարյանի ջրաղացն է—Օ. Բ.:

² Աթան գյուղի մոտ անտառի բացատ է, Արշակի ջրաղացի դիմաց—Օ. Բ.:

փռշման տուն ա գալի: Նա էլ ձիուն վեր էլած գնում ա Չարդախլըվի ծմակովը պատ տալի,
գալի իրանց տուն:

Կնգանն ասում ա.— Ես հե գիդեի մենակ դուք եք շաշ, ձեզանից շաշերն էլ կան: